

Ivan JOKSIĆ¹
Vladimir BOŽOVIĆ²

UDK 343.9.02

ORGANIZOVANI KRIMINALITET KAO GLOBALNA PRETNJA

Sažetak: Organizovani kriminal je poslednje decenije prilično izrabljena tema u okvirima novinskih članaka i medijskih diskusija. Stoga bi nepažljivi, ili nedovoljno oprezan čitalac, mogao steći utisak da se o ovom fenomenu puno govori, pisalo ili čak preterivalo u tom pravcu. Međutim, u naučnom smislu stvari stoje potpuno drugačije, jer laički prilaz organizovanom kriminalu odlikuje one koji ne raspolažu autoritetom znanja već nekim drugim vrstama autoriteta. Naoko brižljiv prilaz fenomenu organizovanog kriminala može se prepoznati u donošenju velikog broja posebnih zakona kojima se neposredno reguliše ova materija. No, ukoliko se prisetime čuvene lat. izreke *corruptissima res publica plurimae leges* (što je u državi više pokvarenosti, to je više zakona), onda nam može biti sasvim jasno da smo, još uvek, na nesigurnom i nedovoljno istraženom terenu. Nije nimalo neskromno reći da se u borbi protiv organizovanog kriminala deklarativno mnogo, a u suštini veoma malo uradilo, sudeći prema postignutim rezultatima u borbi protiv ove pojave na planetarnom nivou.

Stricto sensu, fenomenu organizovanog kriminala je potrebno prići u naučnoj ravni poštujući, pri tome, naučne kriterijume u njegovom proučavanju. Zato se, sama po sebi, nameću pitanja u vezi sa njegovim definisanjem, fenomenološkim karakteristikama, ne/postojanju u nekoj državi, stepenu umešanosti predstavnika najviših državnih organa, posledicama koje trpe država i građani itd. Polazeći od navedenog, namera autora rada je da ukažu na problem pojmovnog određenja organizovanog kriminala, mogućnosti primene preventivnih i represivnih mera na polju njegovog suzbijanja, kao i dobijanju odgovora na pitanje postoji li organizovani kriminal u Srbiji. Pored

¹ Doc. dr Ivan Joksić, docent na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu. Elektronska adresa: ijoksic@hotmail.rs.

² Mr Vladimir Božović, Savetnik Ministra unutrašnjih poslova Republike Srbije. Elektronska adresa: vladimir.bozovic@mup.gov.rs.

toga, neophodno je ukazati na odnos organizovanog sa drugim vrstama kriminala sa kojima deli neke od zajedničkih odlika.

Ključne reči: organizovani kriminal, mafija, preventivne i represivne mere, transnacionalni, privredni i kriminal belog okovratnika.

Uvodna razmatranja

Ukupni društveni progres ogleda se u postizanju opšteg boljitka u svim sferama čovekovog života. Razvoj robno–novčanih odnosa, nauke, tehnike i savremene tehnologije doprinosi povećanju životnog standarda u državama u kojima su primenjena navedena dostignuća. Međutim, razvoj društva uočljiv je i kroz nastanak i razvoj različitih oblika kriminalnih aktivnosti u svim njegovim sferama. Kriminalci različitih formata počinju da se udružuju, u manje ili više oblike organizacije, kako bi uspešnije ispunili i očuvali stečena materijalna dobra. Refleks ovakvog načina organizovanja i delovanja kriminalnih grupa prepoznatljiv je u pojavi kriminalnih organizacija koje ostvaruju tesne veze sa organima vlasti u svakoj državi u kojoj deluju. Nisu retki slučajevi da dobro organizovane i finansijski moćne kriminalne organizacije neposredno učestvuju u formiranju najviših organa javne vlasti.

Iako se pojava i nastanak organizovanog kriminala vezuje za početak 20. veka različiti oblici udruživanja ljudi, radi vršenja krivičnih dela i sticanja dobiti, prisutni su odavno. Nastanak i razvoj organizovanog kriminala, kroz aktivnosti kriminalnih organizacija, karakteriše različita teritorijalna zastupljenost. Postoje države koje se smatraju kolevkom organizovanog kriminala, dok se u drugima on javlja mnogo kasnije usled nastanka pogodnih uslova za njegovo delovanje. Stoga, problematika organizovanog kriminala zahteva temeljno upoznavanje sa uslovima u kojima je nastao, modalitetima njegovog daljeg „razvoja”, pa sve do savremenih oblika i formi ispoljavanja.

Organizovani kriminal, kao društveni fenomen, predmet je proučavanja stručnjaka različitog obrazovnog profila. Proučavanju organizovanog kriminala pristupaju sociolozi, kriminolozi, politikolozi, kriminalisti, pravnici – krivičari itd. Svaki sa svog aspekta i ugla posmatranja pokušavaju da utvrde njegov nastanak i razvoj, odrede pojam, osnovne karakteristike i bogatstvo formi u kojima se manifestuje. Na međunarodnom planu, čine se naponi da se u okviru relevantnih instrumenata Ujedinjenih Nacija, Evropske unije, regionalnih i međudržavnih postave normativni okviri kojima se definiše organizovani kriminal i odrede mehanizmi za njegovo suzbijanje. U okvirima unutrašnjeg prava, donosi se čitav set posebnih zakona kojima se utvrđuje nadležnost

državnih organa i modaliteti za suzbijanje organizovanog kriminala. Pored toga, u okviru krivičnog materijalnog i krivičnog procesnog prava određuje se pojam i kriterijumi koje organizovana kriminalna grupa mora da ispuni.

U stvarnosti se organizovanom kriminalu pristupa sa posebnim oprezom zbog činjenice da se suočavamo sa najtežim oblikom kriminala. Pored toga, organizovani kriminal u sebi inkorporira druge vrste kriminaliteta, odnosno njegova delatnost se ostvaruje na polju privrednog kriminala, pranja novca, trgovine ljudima, reketa, kockanja, lihvarjenja, trgovine drogom i opasnim materijama, organizovanjem prostitucije, prevarama u osiguranju itd. Zbog bogatstva formi i različitih vrsta delatnosti u kojima se ostvaruje, organizovani kriminal je moguće temeljno proučavati korišćenjem čitavog korpusa znanja koje nam pružaju prethodno navedene nauke.

Pojam i karakteristike organizovanog kriminala

Određivanje pojma organizovanog kriminala predstavlja veoma složen zadatak zbog njegovog različitog tretiranja u domaćoj i inostranoj literaturi. Gotovo da nema autora koji kod određivanja pojma organizovanog kriminala nije dao svoje viđenje uzimajući kao kriterijum pojedine njegove elemente.³ Međutim, većina polazi od zajedničkih odlika ove vrste kriminala koje se odnose na delovanje kroz aktivnost javnih organizacija, njegovu povezanost sa organima javne vlasti, kao i činjenicu da je ova vrsta kriminala, uglavnom, privrednog tipa. U daljem izlaganju ukazaćemo na stavove referentnih domaćih i inostranih autora za oblast proučavanja organizovanog kriminala.

Vajngert (Wyngaert)⁴ ukazuje da organizovani kriminal nije moguće svesti na precizno određeno kriminalno ponašanje, jer je reč o biću potpuno različitih krivičnih dela.

Malc (Maltz)⁵ smatra da je za određivanje pojma organizovanog kriminala specifičnija njegova organizovanost, tj. postojanje i funkcionisanje same

³ Slično je sa pokušajima definisanja terorizma koji, kao i organizovani kriminalitet, nije moguće potpuno obuhvatiti u jednoj definiciji. Zbog složenosti ovih fenomena, koji imaju planetarni karakter, prisutan je veliki broj definicija terorizma i organizovanog kriminaliteta. Ivan Joksić, Marijana Dukić Mijatović, *Osvrt na terorističke organizacije i modaliteti njihovog finansiranja*, u *Terorizam kao globalna pretnja*, Pravni Fakultet za privredu i pravosuđe, Centar za bezbednosne studije, Novi Sad, 2012, str. 258.

⁴ Citirano prema: Darko Marinković, *Suzbijanje organizovanog kriminala — specijalne istražne metode*, Prometej, Novi Sad, 2010, str. 21.

⁵ Ibid, str. 21 i 23.

kriminalne organizacije, od njenog delovanja, tj. vrste kriminalnih aktivnosti koje preduzima. Pri tome, on ukazuje na četiri primarna elementa:

- trajna kriminalna organizacija,
- organizacija koja racionalno radi zbog profita,
- upotreba sile ili pretnji, i
- potreba za korupcijom u cilju dostizanja imuniteta od primene prava.

Prema Eliotu (Eliotu)⁶ organizovani kriminal u svom sadržaju, pored organizovanosti, planiranja, podele zadataka, discipline i odgovornosti unutar kriminalne organizacije čiji je cilj ostvarivanje dobiti i profita, obuhvata i određenu vezu sa državom i pojedinim njenim organima, u vidu saradnje organa koji primenjuju zakon sa onima koji ga ne poštuju i žele da ga izigraju.

Bečer (Boettcher)⁷ polazi od činjenice da se organizovani kriminal odlikuje uređenim zajedničkim delovanjem više lica (koja teže da ovo bude trajno) sa ciljem da se ostvare direktno ili indirektno poslovno pokriveni profiti ili pak uticaj u oblasti javnog života tako što će pribaviti i nuditi zakonom zabranjene ili kontrolisane proizvode i usluge, preuzimati, odnosno kontrolisati legalna preduzeća, vršiti krivična dela (radi obogaćivanja), težeći da ilegalnim metodama ostvare stvarne monopole.

Interesantno je ukazati na stav Cressey-a⁸ koji ističe da je za određenje organizovanog kriminala važnija pozicija učinioca u kriminalnoj organizaciji i veze koje među njima postoje, nego vrste kriminalnih aktivnosti koje se preduzimaju.

Željko Sačić⁹ navodi da organizovani kriminal obuhvata pripremana, podelom posla, planski i profesionalno izvršena teža krivična dela, koja mogu počiniti najmanje tri međusobno povezana učinioca udružena u kriminalno udruženje, čija je svrha sticanje i povećanje finansijske dobiti i društvene moći, trajnim, tajnim i zajedničkim delovanjem članova, bez poštovanja međunarodnih granica, uz primenu nasilja, zastrašivanja ili korupcije za osiguranje svog ilegalnog opstanka, odnosno razvoja kriminalne delatnosti.

⁶ Mabel Eliot, *Kriminal u modernom društvu*, Svjetlost, Sarajevo, 1962, str. 114.

⁷ Videti: Dragana Petrović, *Organizovanje zločinačkih udruženja*, Srpsko udruženje za krivično pravo, Beograd, 1996, str. 31-32.

⁸ Citirano prema: Nataša Mrvić-Petrović, *Teškoće određivanja pojma organizovanog kriminaliteta*, Temida, br. 1, Beograd, 2004, str. 4.

⁹ Željko Sačić, *Organizovani kriminalitet u Hrvatskoj*, MUP Hrvatske, Zagreb, 1997, str. 10.

Domaći autori različito određuju pojam organizovanog kriminala dodeljujući mu uslove koji moraju biti ispunjeni da bi se određena vrsta kriminalnih aktivnosti mogla oceniti organizovanom. Pri tome, organizovani kriminal je moguće posmatrati sa krivičnog, krivičnoprocesnog, kriminološkog, politikološkog, sociološkog i drugih aspekata. U mnoštvu teorijskih određenja uočljivo je favorizovanje određenih elemenata bez kojih nije moguće govoriti o prisustvu organizovanog kriminala u državi. Stoga, jedan od ključnih elemenata predstavlja povezanost, odnosno sprega organizovanog kriminala i države, njenih organa i njihovih predstavnika. Na toj liniji se kreću autori koji tvrde da nije moguće govoriti o postojanju organizovanog kriminala u bilo kojoj fazi bez postojanja njegove veze sa državom.

Profesor Ignjatović¹⁰ kod razmatranja pojma organizovanog kriminala ukazuje na dva pristupa u njegovom definisanju. Prvi (širi) pristup, određuje ga kao delatnost kriminalnih organizacija. Drugi (uži) pristup, pored postojanja kriminalne organizacije, zahteva dodatne uslove da bi se određena delatnost kriminalnog tipa podvela pod pojam organizovanog kriminala. Stoga, Giovanni Fiandaca navodi četiri uslova da bi se određena kriminalna delatnost podvela pod organizovani kriminal, i to:

- organizaciona dimenzija (da postoji kriminalna organizacija),
- organizovanje delatnosti privrednog tipa (kriminalna korporacija),
- upotreba nasilja s ciljem očuvanja pozicija prvenstva ili monopola,
- korupcija policijskih, sudskih, političkih organa vlasti.

Isti autor, organizovani kriminal definiše kao vrstu imovinskog kriminala, koji karakteriše postojanje kriminalne organizacije koja obavlja kontinuiranu privrednu delatnost koristeći nasilje i korupciju nosilaca vlasti.¹¹

Profesor Stojanović,¹² organizovani kriminal definiše kao strukturu koja obuhvata druge forme kriminaliteta ili iskorišćava različite sektore i sfere ilegalne ekonomije, infiltrirajući se u privredni, pa i u političko-administrativni svet.

Profesor Milo Bošković,¹³ pod pojmom organizovanog kriminala podrazumeva vrstu delinkvencije i tipologiju kriminalnih pojava vezanu za

¹⁰ Đorđe Ignjatović, *Kriminologija*, Nomos, Beograd, 1998, str. 213.

¹¹ Đorđe Ignjatović, *Organizovani kriminalitet — drugi deo*, Policijska akademija, Beograd, 1988, str. 25.

¹² Zoran Stojanović, *Organizovane forme kriminaliteta*, Bezbednost i društvena samozaštita, br. 5, Beograd, 1990, str. 62-63.

¹³ Mićo Bošković, *Socijalna patologija*, Pravni fakultet, Novi Sad, 2002, str. 129.

aktivnost profesionalnih kriminalnih organizacija. To je delatnost „privrednog tipa” koju vrše kriminalna udruženja sa strogo utvrđenom hijerarhijom, disciplinom i normama ponašanja. Pojava se ispoljava u vidu delovanja organizovanih ili poluorganizovanih grupa i drugih oblika udruživanja, kolektivnog vršenja krivičnih dela, u sprezi sa predstavnicima lokalne ili viših stepena državne vlasti, odnosno njenih organa i institucija.

Profesor Mićo Bošković,¹⁴ zaključuje da sadržaj pojma organizovanog kriminala obuhvata organizovano kriminalno delovanje sa ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi i ostvarivanja profita, ali isto tako pod ovim pojmom podrazumeva i one oblike organizovanog kriminalnog delovanja gde je kriminalna organizacija uspela da uspostavi određene veze sa državom i njenim organima. Upravo uspostavljena kriminalna veza sa državom i njenim organima daje posebno kvalitetan sadržaj takvoj kriminalnoj organizaciji, jer takva veza organizovanom kriminalu omogućava bolju zaštitu ilegalne i vršenje legalne delatnosti, određene koncesije, ostvarivanje značajnog profita, što stvara uslove da pojedini njegovi šefovi ispolje interesovanje i nastoje da uđu u neke strukture političke vlasti.

Organizovani kriminal u međunarodnim instrumentima

Pored navedenih, definicije organizovanog kriminala sadržane su i u pojedinim međunarodnim instrumentima. Međutim, primetna je favorizacija određenih elemenata koji se smatraju sastavnim delom organizovanog kriminala, bez čijeg postojanja nije moguće govoriti o ovom fenomenu. Pored toga, kao prethodna pitanja, određuju se pojam i osnovni elementi organizovanog kriminala, propisuju mehanizmi i mere za njegovo suzbijanje, te preporučuje državama članicama da u svoje zakonodavstvo ugrade odredbe kojima se na jedinstven način reguliše suzbijanje ove vrste kriminala.

U skladu sa potrebom da se na međunarodnom nivou donese pravno obavezujući instrument, predstavnici najuticajnijih država održali su u Palermu (12-15 decembra 2000. godine) međunarodnu konferenciju, na kojoj je doneta Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (*United Nations Convention Against Transnational Organized Crime*). Konvencija ima dva dodatna protokola i to:¹⁵

¹⁴ Mićo Bošković, *Organizovani kriminalitet*, Policijska akademija, Beograd, 1998, str. 7–8.

¹⁵ SRJ je Konvenciju sa dodatnim protokolima usvojila 22. juna 2001. godine. Videti: Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i dopunskih protokola („Službeni list SRJ” — Međunarodni ugovori, br. 6/2001).

- Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito, ženama i decom (*Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons especially Women and Children*), i
- Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom (*Protocol Against the Smuggling of Migrants on Land, Air and Sea*).

Svrha Konvencije je da na efikasan način unapredi saradnju u oblasti sprečavanja i borbe protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (član 1.). U tom cilju, tvorci konvencije su precizirali osnovne pojmove koji se tiču oblasti koja se njom uređuje tako što (član 2.):

- *grupa za organizovani kriminal* označava organizovanu grupu od tri ili više lica, koja postoji u izvesnom vremenskom periodu i koja deluje sporazumno u cilju činjenja jednog ili više teških zločina ili krivičnih dela utvrđenih u skladu sa ovom konvencijom, radi zadobijanja, posredno ili neposredno, finansijske ili druge materijalne koristi;
- *težak zločin* označava radnju koja predstavlja krivično delo kažnjivo maksimalnom kaznom lišenja slobode u trajanju od najmanje četiri godine ili nekom težom kaznom;
- *organizovana grupa* označava grupu koja nije slučajno formirana radi neposrednog izvršenja krivičnog dela, i koja ne mora da ima formalno definisane uloge svojih članova, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu.

Delokrug primene konvencije odnosi se na prevenciju, istragu i sudsko gonjenje teških krivičnih dela i zločina učinjenih od strane organizovanih kriminalnih grupa. Pri tome, krivično delo se smatra transnacionalnim ako je (član 3. stav 2.):

- učinjeno u više država;
- učinjeno u jednoj državi, ali je veći deo priprema, planiranja, rukovođenja ili kontrole obavljen u nekoj drugoj državi;
- učinjeno u jednoj državi, ali je u njega uključena grupa za organizovani kriminal koja se bavi kriminalnim aktivnostima u više država; ili
- učinjeno u jednoj državi, ali su bitne posledice nastupile u nekoj drugoj državi.

Konvencijom se eksplicitno obavezuje svaka država potpisnica da usvoji zakonodavne i druge mere koje su potrebne da bi se ustanovila kvalitetna saradnja u borbi protiv organizovanog kriminala. U skladu sa odredbom člana 5., države potpisnice će razmatrati zaključivanje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili aranžmana prema kojima, u odnosu na stvari koje su predmet istraga, krivičnih gonjenja ili sudskih postupaka u jednoj ili više država

zainteresovani nadležni organi mogu da obrazuju zajedničke istražne organe. U odsustvu takvih sporazuma ili aranžmana, zajedničke istrage mogu da se preduzimaju na osnovu dogovora za svaki pojedinačni slučaj.

U okviru uzajamne pravne pomoći, države potpisnice će jedna drugoj pružiti najširu moguću pravnu pomoć u istrazi, gonjenju i sudskom postupku u vezi sa krivičnim delima iz ove konvencije. Polje primene uzajamne pravne pomoći obuhvata sledeće radnje (član 18. stav 3.):

- uzimanje dokaza ili izjave od lica;
- uručenja sudskih dokumenata;
- izvršenja pretrase, zaplene i zamrzavanje;
- pregled predmeta i mesta;
- dostavljanje informacija, dokaznog materijala i nalaza veštaka;
- dostave originala ili overenih kopija relevantnih dokumenata i evidencije, uključujući državne, bankarske, finansijske, privredne ili poslovne evidencije;
- identifikovanje ili pronalaženje dobiti od kriminala, imovine, instrumenata ili drugih stvari koje mogu poslužiti kao dokaz;
- olakšavanje dobrovoljnog pojavljivanja lica u državi potpisnici molilji;
- svake druge vrste pomoći koja nije u suprotnosti sa zakonima zamoljene države potpisnice.

Na nivou Evropske unije usvojeno je više instrumenata kojima se na ne/posredan način određuju pojam i osnovne odlike organizovanog kriminala. U skladu sa potrebom da se na efikasniji način koncipira borba protiv organizovanog kriminala, Savet EU je 1997. godine usvojio Akcioni plan za borbu protiv organizovanog kriminala. Planom se apostrofira važnost preventivnog delovanja u borbi protiv organizovanog kriminala ali se istovremeno preporučuje unapređenje načina borbe protiv svih modaliteta u kojima postoji njegovo prisustvo. Sastankom Evropskog saveta u Tampereu (1999. godine), definisani su novi okviri i smernice u borbi protiv organizovanog kriminala. „Objavljivanjem Strategije prevencije i kontrole organizovanog kriminala u maju 2000. godine, EU postavlja i ciljeve razvoja integrisane strategije prevencije i kontrole transnacionalnog organizovanog kriminala. Evropska strategija bezbednosti pod nazivom *Bezbedna evropa u boljem svetu*, koju je Evropski savet usvojio u decembru 2003. godine, definisala je organizovani kriminal kao jednu od glavnih pretnji po bezbednost EU”.¹⁶

¹⁶ Filip Ejdas i Marko Savković (ur.), *Rečnik evropske bezbednosti*, Centar za civilno–vojne odnose, Beograd, 2010, str. 9.

Problem organizovanog kriminala i negativni efekti koje on proizvodi po bezbednost EU sadržani su u relevantnim strateškim dokumentima. Decembra 2003. godine, u Briselu, usvojena je pod simboličnim nazivom *Evropska strategija bezbednosti — sigurnija Evropa u boljem svetu*.¹⁷ Prvo poglavlje Strategije određuje ključne pretnje po bezbednost EU među kojima posebno mesto pripada organizovanom kriminalu. Pri tome, organizovani kriminal vidi u Evropi glavnu metu. On predstavlja najveću unutrašnju pretnju EU sa veoma raširenim uticajem izvan nje, naročito u trgovini drogom, ženama, ilegalnim doseljenicima i oružjem. Posebno je naglašena veza organizovanog kriminala sa terorizmom i propalim državama.¹⁸

Granice organizovanog i drugih vrsta kriminala

Organizovani kriminal predstavlja prilično neprecizan pojam pa se u teoriji susrećemo sa njegovim različitim tretiranjem. U pogledu elemenata koji čine strukturu organizovanog kriminala postoji neslaganje, kako među autorima koji se obave ovom problematikom, tako i u odnosu na sadržaj međunarodnih instrumenata i unutrašnjih propisa. Pored toga, posebnost organizovanog kriminala ogleda se i u potrebi njegovog razgraničenja sa drugim „srodnim” vrstama kriminaliteta. Stoga je, u cilju njegovog potpunijeg objašnjenja, neophodno ukazati na granice između organizovanog kriminala i transnacionalnog, profesionalnog i kriminala „belog okovratnika”.

Transnacionalni kriminal je prvi put definisan na Ogranku UN za sprečavanje kriminala i krivično pravosuđe koji se odnosi na pripremu V Kongresa UN o sprečavanju kriminala i tretiranju prestupnika održanog 1975. godine u Ženevi. Potreba za preciziranjem i definisanjem transnacionalnog kriminala proističe iz činjenice da poslednjih decenija kriminal postaje sve pokretljiviji, pa kao takav prevazilazi državne i kontinentalne granice. Međutim, naziv ove vrste kriminala predstavlja kriminološki pojam koji označava kriminalne delatnosti koje imaju međunarodni — transnacionalni karakter.

Nekadašnji generalni sekretar Interpola Bosard (Bossard)¹⁹ smatra da zločin dobija međunarodni karakter samo ako su preduzete aktivnosti inkriminisane

¹⁷ *European Security Strategy — A Secure Europe in a Better World*, Internet, Izvor: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf. pristup sajtu 07. septembar 2012. godine.

¹⁸ Ibid., p. 4.

¹⁹ Šire o tome: Andre Bossard, *Transnational Crime and Criminal Justice*, Chicago, 1990.

u zakonima konkretne države. Stoga, transnacionalni kriminal treba da sadrži sledeće elemente:

- prelazak državne granice od strane pojedinaca (kriminalaca ili žrtava), stvari (oružja) ili kriminalne namere (zloupotrebe u oblasti elektronskog plaćanja sa računima u različitim državama), i
- međunarodno priznanje da se radi o zločinu. Pri tome, na međunarodnom planu, potrebno je da se delo smatra krivičnim u najmanje dve države.

Isti autor, ističe da navedena krivična dela spadaju u transnacionalni organizovani kriminal pod uslovom da kriminalne bande zadovolje sledeće uslove: permanentnost, odličnu strukturisanost, striktnu hijerarhiju i tajnovitost.

Interesantno je ukazati na činjenicu da se pojam transnacionalni kriminal u laičkim krugovima često identifikuje sa pojmom međunarodni kriminal. Međutim, u krivičnopravnom smislu, međunarodnim kriminalom smatra se vršenje krivičnih dela kojima se čine povrede međunarodnog prava, običajnog i ugovornog. Pored toga, postoje i dela kojima se vrše ratni zločini, zločini genocida, ilegalna trgovina oružjem i drogom, trgovina belim robljem, otmice aviona, atentati itd., za čije gonjenje je zainteresovana međunarodna zajednica. Kod navedenih dela dolazi do poklapanja između transnacionalnog i međunarodnog kriminala.²⁰

Profesionalni kriminal čine krivična dela koja vrše profesionalni kriminalci kojima dobit stečena na ovakav način predstavlja glavni izvor izdržavanja. Oni uglavnom potiču iz reda određenih zanimanja čija znanja koriste u vršenju krivičnih dela.²¹ Ova vrsta kriminaliteta zauzima visoko mesto u opštoj strukturi kriminaliteta i dominantna je u ekonomski razvijenijim zemljama. Tamna brojka profesionalnog kriminala je velika što dodatno potvrđuje u kojoj meri je on zastupljen u društvu. Međutim, ovo nije razlog za njegovo poistovećivanje sa organizovanim kriminalom. U prilog tome govore nam podaci da su profesionalni izvršioци krivičnih dela najčešće individualci koji, osim u izuzetnim slučajevima, ne pribegavaju organizovanom vršenju

²⁰ „To su, prvenstveno, oni zločini na kojima se zasniva zamisao o univerzalnosti međunarodnog krivičnog prava — genocid, zločini protiv čovečnosti, ratni zločini i zločin agresije, ali i druga krivična dela, poput onih koja se odnose na opojne droge i druge psihotropne materije, vatreno oružje, municiju i eksplozivne materije, trgovinu ljudima, krijumčarenje migranata, pranje novca, korupciju i sl. Internacionalizacija kriminalne delatnosti uslovljava sve veću uzajamnu saradnju i pomoć država, kako na globalnom, tako i na regionalnom planu, u prevenciji, suzbijanju i kažnjavanju prekograničnog kriminala”. Božidar Banović, Stanko Bejatović, *Osnovi međunarodnog krivičnog prava*, Pravni fakultet, Kragujevac, 2011, str. 19.

²¹ Milan Milutinović, *Kriminologija*, Savremena administracija, Beograd, 1990, str. 233.

krivičnih dela. Stoga, profesionalni kriminal ima posebnu fizionomiju, kako u pogledu učinilaca, tako i u odnosu na način izvršenja krivičnih dela.

Kriminali „belog okovratnika” (en. *white collar crime*) predstavlja poseban vid profesionalnog kriminala zastupljen među pripadnicima najviših slojeva u društvu. Nosioci ove vrste kriminala retko odgovaraju za svoju kriminalnu delatnost iako su njegove posledice po društvo opasnije od drugih vidova kriminala.²² Edvin Saterlend (Edwin Sutherland) je kriminal belog okovratnika definisao kao: „zločine izvršene od lica sa prestižnim i visokim društvenim statusom u okviru zanimanja koje obavljaju”.²³ U tom smislu, učinioci, način izvršenja, visina ostvarene materijalne dobiti, šteta koju svaka država trpi kao posledicu ove vrste kriminaliteta predstavlja polaznu osnovu za njegovo poistovećivanje sa organizovanim kriminalom. Međutim, mišljenja smo da organizovani kriminal, sa svim svojim osobenostima, predstavlja samostalni oblik kriminaliteta koji, kao takav, ne treba mešati sa drugim „sličnim” vidovima kriminala bez obzira na činjenicu što sadrži elemente usled kojih, u pojedinim slučajevima, dobija fizionomiju drugih vrsta kriminala.

Organizovani kriminalitet u Srbiji

Organizovani kriminal u Srbiji nema dugu predistoriju. Ukoliko se osvrnemo decenijama unazad možemo uočiti odsustvo organizovanog kriminala u periodu bivše Jugoslavije. U uslovima postojanja političkog sistema koji pripada socijalističkom društveno – ekonomskom uređenju uspostavljena je potpuna dominacija jedne partije. U ekonomskoj sferi zastupljen je poseban oblik privrednih odnosa koji pripada samoupravljanju što predstavlja odstupanje od državno etatističkog modela zastupljenog u SSSR i drugim socijalističkim državama sovjetskog lagera. Međutim, iako je bivša Jugoslavija bila socijalistička država sa prilično liberalnim karakteristikama, sve do njenog raspada, nije moguće govoriti o postojanju organizovanih kriminalnih organizacija. Celokupna državna i društvena moć bila je skoncentrisana u rukama jedne partije, odnosno njenih visoko pozicioniranih funkcionera. Policijsko–bezbednosni aparat je bio strogo centralizovan i birokratizovan u kome su politički činioci, dirigovanim načinom upravljanja, sprečavali bilo kakvu mogućnost samostalnog i profesionalnog postupanja

²² Živojin Aleksić, Zoran Milovanović, *Leksikon kriminalistike*, Glosarijum, Beograd, 1995, str. 142.

²³ Đorđe Ignjatović, *Kriminologija*, op. cit., str. 212.

njenih pripadnika. U takvim okolnostima nije bilo nikakvih uslova za nastanak i delovanje organizovanih kriminalnih organizacija. Zato se sa punim pravom može reći da za sve vreme trajanja bivše Jugoslavije nije bilo elemenata koji bi nagoveštavali postojanje organizovanog kriminala.

U Srbiji se početkom 90-ih godina XX veka, sa ratnim dešavanjima i ekonomskom krizom praćenom pojavom hiperinflacije, pojavljuju prvi oblici organizovanog kriminala. Njihovi akteri su lica koja su pripadala, odnosno bila delovi bezbednosnih službi i policijskog aparata. Neretko su aktivni pripadnici policije nakon isteka radnog vremena odlazili u kriminalne organizacije gde su obavljali poslove obezbeđenja imovine i telohranitelja. U tom periodu je postojala potpuno otvorena povezanost države sa kriminalnim podzemljem, često u ime viših „patriotskih” interesa i ciljeva.²⁴ Tako su kriminalci i ljudi sumnjive prošlosti, koja se kretala na granici sa kriminalnom, neposredno učestvovali u ratnim dešavanjima u pojedinim republikama bivše Jugoslavije.²⁵

Organizovani kriminal u Srbiji sredinom 90-tih godina²⁶ ispoljavao se u sledećim oblicima: ilegalna trgovina i krijumčarenje oružjem, duvanom, naftom i naftnim derivatima, krađa i krijumčarenje motornih vozila, proizvodnja i promet narkotika, trgovina belim robljem, prostitucija, kocka, zelenašenje, korupcija, prevare u osiguranju, naručivanje ubistava visokih državnih i policijskih funkcionera itd. Nosioци organizovanog kriminala bile su dobro organizovane kriminalne grupe — klanovi koji su dobijali naziv prema delu grada koje su kontrolisali (na primer zemunski klan, surčinski klan, novobeogradski gang itd.).

²⁴ Bezbednosne službe su bile podrška organizovanom kriminalu i nelegalnoj trgovini, i bile su umešane u sve — počev od trgovine benzinom, drogama i cigaretama, pa sve do izvoza luksuzne robe. Pripadnici Službe ne samo da su bili upleteni u kriminal, nego su i regrutovali kriminalce, davali im zvanične legitimacije Službe i štitali ih od policije i tužilaštva. Dušan Pavlović, Slobodan Antić, *Konsolidacija demokratskih ustanova u Srbiji posle 2000. godine*, Službeni glasnik, Beograd, 2007, str. 127.

²⁵ „Kriminalci su vikendima odlazili na ratišta u Hrvatsku i Bosnu, tamo pljačkom uvećavali svoje bogatstvo, da bi po povratku u Srbiju nastavljali svoju kriminalnu delatnost, zahtevajući i dobijajući zvanična državna priznanja za svoje patriotske zasluge i status zaslužnih biznismena, uz legalizaciju ratnog profita. U tom periodu nije bilo ni jedne osude za organizovani kriminal. Nije bio donet nijedan propis unutrašnjeg prava, niti ratifikovan ni jedan međunarodni ugovor o suzbijanju te vrste krivičnih dela. O tome se nije razmišljalo i raspravljalo. Taj se izraz nije koristio ni u pravnom, ni u političkom govoru, čak ni u predizbornim kampanjama”. Momčilo Grubač, *Organizovani kriminal u Srbiji*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4, Split, 2009, str. 703.

²⁶ S obzirom da se pojava organizovanog vršenja najtežih krivičnih dela u Srbiji vezuje za ratna dešavanja iz devedesetih godina prošlog veka, ovako profilisan kriminalitet i njegove aktere možemo označiti jedinstvenim imenom kao „ratni organizovani kriminal”.

Naročito je zapažena uloga pojedinih njihovih članova u likvidaciji viđenijih ljudi iz sveta politike, biznisa, sporta, novinarske profesije itd.

Podsećanja radi, krvave tragove organizovanog kriminala u Srbiji, u tom vremenskom periodu, možemo prepoznati u ubistvu sledećih “poznatih” lica: Branislava Matića– Belog, Aleksandra Kneževića– Kneleta, Radojice Nikčevića, Gorana Vukovića, Rade Čaldovića–Ćente, Vlade Kovačevića–Trefa, Radovana Stojičića– Badže, Zorana Todorovića–Kundaka itd. Ono što povezuje navedena ubistva je odsustvo ozbiljnijeg policijskog rada na planu otkrivanja i privođenja pravdi njihovih učinilaca. Nakon svakog ubistva sledilo je već ustaljeno obaveštenje građana preko medija da je „istraga u toku” i da se za učiniocima ovog gnusnog zločina opsežno traga. Simptomatično je da su većina ubijenih bili aktivni ili nekadašnji pripadnici policijsko–bezbednosnog aparata ili pak u „prijateljstvu” sa ovim službama. „Analizom motivacija ovih ubistava, zapaža se da deo njih spada u međusobne obračune kriminalnih grupa, drugi deo spada u tzv. ostavinske rasprave u vezi podele teritorija i monopola, treći deo se odnosi na osvete, četvrti deo ima svoju isključivu političku pozadinu. Ovde ne treba isključiti ni mogućnost da su pojedine žrtve stradale iz razloga što su sticajem okolnosti bile svedoci važnih događaja, te da su raspolagale informacijama od kritične važnosti. Sasvim je izvesno da krvavi rukopis organizovanog kriminala stoji iza svakog ubistva ili većine od njih.”²⁷

Srbija je, nažalost, imala priliku da se neposredno susretne sa veličinom moći koju poseduju organizovani kriminal i njegovi pripadnici u kreiranju važnijih tokova u državi. Jedan od ključnih razloga za ubistvo premijera Zorana Đinđića je njegova odlučnost da se obračuna sa organizovanim kriminalom u Srbiji. Vlada je počela sa pripremom neophodne zakonske regulative kako bi se stvorio pravni okvir za predstojeće obračunavanje sa organizovanim kriminalom. Svesni činjenice da će prvi biti na udaru antikriminalnih mera tadašnje Vlade Srbije organizatori i članovi kriminalnih organizacija pokušali su da ubistvom prvog čoveka Vlade spreče državu da se sa njima obračuna. Interesantno je zapaziti da su u tom obračunu glavnu ulogu imali nekadašnji i aktivni pripadnici službi bezbednosti, tačnije Jedinice za specijalne operacije tadašnjeg Resora državne bezbednosti Srbije.²⁸

²⁷ Željko Bjelajac, *Organizovani kriminal VS Srbija*, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, Beograd, 2008, str. 26.

²⁸ Podsećanja radi, u vremenskom periodu od petooktobarske promene vlasti 2000. godine pa dalje, javnost je bila svedok brojnih afera koje su narušavale moralni i politički kredibilitet tadašnje Vlade Srbije. S tim u vezi, „politizaciju reformi najbolje ilustruju brojne afere u koje su bili umešani pojedinci ili delovi obaveštajnih službi, kao na primer: Afera Gavrilović

Tragični epilog planirane likvidacije premijera Đinđića više je nego poznat javnosti u Srbiji. Odmah nakon atentata preduzeta je policijska akcija „Sablja”. Za vreme ove akcije angažovani su svi raspoloživi policijsko – bezbednosni kapaciteti države što je rezultovalo privođenjem i hapšenjem velikog broja lica koja su imala bilo kakvog udela u organizovanom kriminalu i atentatu na premijera Đinđića. Od 12. marta ove godine, policija je podnela 3.919 krivičnih prijavi, protiv 3.400 osoba zbog sumnje da su izvršili 5.812 krivičnih dela. Rasvetljeno je 28 ubistava, 23 ubistava u pokušaju, 45 iznuda, 15 otmica, 208 krivičnih dela neovlašćene proizvodnje, držanja i stavljanja u promet opojnih droga, i više desetina ostalih težih krivičnih dela. Privremeno je oduzeto 1.325 komada oružja različite vrste i kalibara, 357 ručnih bombi, 110.097 komada municije različitog kalibra, 74.830 grama droge i drugi predmeti. Akcija „Sablja” finalizirana je podnošenjem krivične prijave Okružnom javnom tužiocu u Beogradu protiv 45 osoba, zbog osnovane sumnje da su izvršili krivično delo ubistva predsednika Vlade Republike Srbije Zorana Đinđića i krivično delo terorizma i udruživanja radi neprijateljske delatnosti.²⁹

Ipak, u slučaju ubistva premijera Zorana Đinđića, prisutne su izvesne nedoumice u pogledu zvanične verzije celog događaja. Naime, ubrzo nakon izvršenog atentata objavljena je zvanična verzija prema kojoj su za njegovo ubistvo odgovorni pripadnici zemunskog kriminalnog klana i pripadnici Jedinice za specijalne operacije. Prema zvaničnim podacima dobijenim od najviših državnih funkcionera MUP-a „kriminalna grupa koja se finansirala od trgovine drogom, saradivala sa delovima zvanične vlasti, veoma bogata, odlučila je da udari na samo srce političkog sistema i preuzme kontrolu nad vladom. Reč je o motivu preuzimanja političke moći za čiju realizaciju finansijska sredstva mogu biti preduslov, ali kriminalni profit sam po sebi ne igra direktnu ulogu u motivacionoj strukturi za tako dramatično rizičan i političan atak na najvišeg nosioca izvršne

(ubistvo visokog funkcionera RDB Momira Gavrilovića), Afera Perišić (hapšenje bivšeg načelnika Generalštaba i tadašnjeg potpredsednika Vlade Srbije Momčila Perišića) i Afera Pavković (pokušaj da se Specijalne jedinice Vojske Jugoslavije upotrebe za upad u Biro za komunikacije Vlade Srbije u junu 2001. godine, navodno zbog prisluškivanja). Tokom svih ovih afera, dva ključna koaliciona partnera u DOS — Demokratska stranka i Demokratska stranka Srbije — razmenjivala su međusobne optužbe za zloupotrebu obaveštajnih službi radi ostvarivanja uskih partijskih interesa”. *Kontekst analiza reforme sektora bezbednosti u Srbiji 1989-2009* (pripremili Jelena Radoman i Đorđe Popović), Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2011, str. 24.

²⁹ Izvor: www.arhiva.srbija.gov.rs/vesti/2003-04/29/335683.html. pristup sajtu 12.09.2012. godine.

vlasti u jednoj zemlji. Ubistvo Zorana Đinđića, drugim rečima, ilustruje opravdanost uključivanja težnje za osvajanjem političke moći u definiciju organizovanog kriminala, i to ne samo kao sredstva za sistematsko sticanje nezakonitih profita, kao što je sugerisano ranije u tekstu, već i nezavisno od profita.³⁰

Nažalost, organizovani kriminal u Srbiji je preživeo akciju „Sablja” i prilagodio se novim uslovima u državi. Tako, sa početkom privatizacije preduzeća koja su bila u državnom vlasništvu, dolazi do obnavljanja postojećih ali i pojave novih formi u kojima organizovani kriminal deluje. Više kozmetički nego stvarni pokušaji države da se obračuna sa organizovanim i interesno povezanim kriminalnim grupama u javnosti su zapamćeni po spektakularnim hapšenjima njihovih pripadnika. Mediji su na osnovu „pouzdanih” i „neimenovanih” izvora najavljivali hapšenje pojedinih pripadnika kriminalnih grupa koje su oni nazivali mafijama (duvanska mafija, stečajna mafija, drumska mafija itd.). U širem kontekstu, u javnosti su poznati i tzv. kontroverzni biznismeni i javne ličnosti koje su povezivane sa najrazličitijim aferama, koje su opet dobijale naziv po njihovim glavnim akterima ili pojavnim oblicima. Jednom rečju, pipci organizovanog kriminala prisutni su u svim sferama u društvu zato svako predizborno obećanje da će jedna od prvih mera buduće Vlade biti obračun sa organizovanim kriminalnom pomalo liči na davno poznatu metaforu o „Potemkinovim selima”.

Zaključak

Organizovani kriminal, zajedno sa terorizmom, predstavlja najveće društveno zlo koje u izmenjenim oblicima opstaje čitav 20. i nastavlja da živi u 21. veku. Iako se njegov nastanak i pojava vezuju za određene migracione procese usmerene prema SAD i drugim državama činjenica je da organizovani kriminal egzistira u velikom broju država u svetu. Na teorijskom planu, prisutne su teškoće oko njegovog pojmovnog određenja i definisanja, odnosa prema drugim vrstama kriminaliteta, kao i načina njegovog efikasnog suzbijanja. Gotovo da nema autora koji se ozbiljnije baveći ovom problematikom nije dao svoju definiciju organizovanog kriminala. Na normativnom planu prisutni su pokušaji da se donošenjem posebnih instrumenata definišu i odrede okviri organizovanog kriminala, te uspostave

³⁰ Aleksandar Fatić, *Osnovni aspekti borbe protiv organizovanog kriminala na Balkanu*, Međunarodni problemi, br. 1–2, Beograd, 2005, str. 82.

mehanizmi za njegovo efikasnije suzbijanje. U tom cilju, predlaže se državama potpisnicama ovih instrumenata da ugrade u svoje unutrašnje zakonodavstvo odredbe kojima se uspostavljaju procesne procedure za njegovo suzbijanje.

Kao i svaka društvena pojava, organizovani kriminal je prepoznatljiv preko oblika u kojima se ispoljava. Manifestacija kriminalnog ponašanja pripadnika organizovanog kriminala uočljiva je u vršenju krivičnih dela poput: reketiranja, ubistava, krijumčarenja, prostitucije, zelenaštva itd. U svakom od navedenih oblika neophodno je prisustvo elemenata koje učinjena krivična dela povezuju sa organizovanim kriminalom. Posebnost organizovanog kriminala ogleda se i u potrebi njegovog razgraničenja sa drugim „srodnim” vrstama kriminala, kao što je transnacionalni, profesionalni i kriminal „belog okovratnika”.

Na kraju, neophodno je ukazati na pojavu i razvoj organizovanog kriminala u bivšoj Jugoslaviji, SRJ, Državnoj zajednici SCG i Srbiji. Mišljenja smo da organizovani kriminal, u formi koja je propisana u relevantnim međunarodnim instrumentima, nije postojao u vreme socijalističkog poretka koji je vladao u bivšoj Jugoslaviji. Međutim, ratna dešavanja i umešanost najviših državnih i policijskih funkcionera 90-ih godina uticao je na pojavu „ratnog organizovanog kriminala”. Pod uticajem kasnijih dešavanja na političkoj sceni u Srbiji organizovani kriminal je menjao formu, način delovanja i tako se prilagođavao novonastalim okolnostima u državi. U sadašnjem vremenu na sceni je organizovani način vršenja krivičnih dela koji čine ljudi iz sveta politike, biznisa, medija, a koje sve skupa možemo prepoznati po već ustaljenom načinu ispoljavanja i ogromnom materijalnom dobiti za one koji u njemu učestvuju.

Literatura

1. Aleksić, Živojin, Milovanović, Zoran, *Leksikon kriminalistike*, Glosarijum, Beograd, 1995.
2. Bossard, Andre, *Transnational Crime and Criminal Justice*, Chicago, 1990.
3. Bošković, Mićo, *Organizovani kriminalitet*, Policijska akademija, Beograd, 1998.
4. Bošković, Mićo, *Socijalna patologija*, Pravni fakultet, Novi Sad, 2002.
5. Banović, Božidar, Bejatović, Stanko, *Osnovi međunarodnog krivičnog prava*, Pravni fakultet, Kragujevac, 2011.
6. Bjelajac, Željko, *Organizovani kriminal VS Srbija*, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, Beograd, 2008.
7. Grubač, Momčilo, *Organizovani kriminal u Srbiji*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4, Split, 2009.

8. Eliot, Mabel, *Kriminal u modernom društvu*, Svjetlost, Sarajevo, 1962.
9. *European Security Strategy — A Secure Europe in a Better World*, Internet, Izvor: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf.
10. Ignjatović, Đorđe, *Organizovani kriminalitet — drugi deo*, Policijska akademija, Beograd, 1988.
11. Ignjatović, Đorđe, *Kriminologija*, Nomos, Beograd, 1998.
12. Joksić, Ivan, Dukić Mijatović, Marijana, „Osvrt na terorističke organizacije i modaliteti njihovog finansiranja”, u Željko Bjelajac, Zirojević Mina, (ur.), *Terorizam kao globalna pretnja*”, Pravni fakultet za privredu I pravosuđe, CBS, Novi Sad, 2012.
13. Radoman Jelena, Popović Đorđe (ur.), *Kontekst analiza reforme sektora bezbednosti u Srbiji 1989-2009* Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2011.
14. Milutinović, Milan, *Kriminologija*, Savremena administracija, Beograd, 1990.
15. Mrvić-Petrović, Nataša, *Teškoće određivanja pojma organizovanog kriminaliteta*, Temida, br. 1, Beograd, 2004.
16. Marinković, Darko, *Suzbijanje organizovanog kriminala – specijalne istražne metode*, Prometej, Novi Sad, 2010.
17. Petrović, Dragana, *Organizovanje zločinačkih udruženja*, Srpsko udruženje za krivično pravo, Beograd, 1996.
18. Pavlović, Dušan, Antonić, Slobodan, *Konsolidacija demokratskih ustanova u Srbiji posle 2000. godine*, Službeni glasnik, Beograd, 2007.
19. Ejodus Filip, Savković Marko (ur.) *Rečnik evropske bezbednosti*, Centar za civilno – vojne odnose, Beograd, 2010.
20. Sačić, Željko, *Organizovani kriminalitet u Hrvatskoj*, MUP Hrvatske, Zagreb, 1997.
21. Stojanović, Zoran, *Organizovane forme kriminaliteta*, Bezbednost i društvena samozaštita, br. 5, Beograd, 1990.
22. Fatić, Aleksandar, *Osnovni aspekti borbe protiv organizovanog kriminala na Balkanu*, MP, br. 1-2, Beograd, 2005.
23. *Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i dopunskih protokola („Službeni list SRJ” – Međunarodni ugovori*, br. 6/2001).
24. Vlada RS, stabilna internet adresa: www.arhiva.srbija.gov.rs/vesti/2003-04/29/335683.html.

Ivan Joksić³¹
Vladimir Božović³²

ORGANISED CRIMINALITY AS A GLOBAL THREAT

Abstract: Organized crime is the last decade rather exploitative themes of the news articles and media discussion. Therefore, the careless or insufficiently careful reader might get the impression that this phenomenon is a lot of speaking, writing, or even exaggerated in that direction. However, in the scientific sense things are completely different, because the secular approach to organized crime is characterized by those who do not have the authority of knowledge, but some other types of authority. Ostensibly thoughtful approach to the phenomenon of organized crime can be recognized in making a large number of specific laws that directly regulate this matter. However, if we recall the famous lat. sayings *corruptissima res publica plurimae leges* (which is more corruption in the state, the more laws), then it may be clear that we are still at an uncertain and under-researched field. Not at all immodest to say that the fight against organized crime declarative much, and in fact very little has been done, according to the results achieved in the fight against this phenomenon on a global level.

Strict sensu, the phenomenon of organized crime, it is necessary to approach the scientific plane, observing, at the same time, the scientific criteria in his study. Therefore, by itself, raise questions about its definition phenomenological characteristics, non/ existence in a country, the degree of involvement of representatives of the highest authorities, the consequences suffered by the citizens of the state and so on. Proceeding from the above, the intention of the author is to present the conceptual problem of the problem of organized crime, the possibilities of application of preventive and repressive measures in the field of crime suppression, and getting answers to the question of whether there is organized crime in Serbia. In addition, it is necessary to point out the relationship with other types of organized crime, with whom they share some common features.

Keywords: organized crime, the mafia, preventive and repressive measures, transnational, economic and white-collar crime.

³¹ Ivan Joksić, Ph.D. Buisness Academy's Faculty of Law in Novi Sad.

³² Vladimir Božović, MA, Serbian Inner affairs Minister Advisor, former General Inspector, Inner Affairs Ministry of Serbia. E-mail: vladimir.bozovic@mup.gov.rs.